

Gregor Velkaverh

Pravosodni sistem v Veliki Britaniji in ZDA ter uporaba prava

The Judicial Systems of Great Britain and the USA and the Application of the Law

The scope of this article is to describe the organization of courts in Great Britain (without Scotland) and the USA as well as some basic procedure acts. On every possible occasion the adequate or most adequate Slovene translation for an English term is suggested.

Great Britain

England and Wales are divided into six circuits, in each circuit there are a number of county and magistrates' courts as well as a few juvenile courts. All cases of greater importance that may not be tried in these courts are tried in the Supreme Court of Judicature which comprises three courts: the High Court of Justice (with three divisions: Queen's Bench Division which comprises also the Commercial Court and the Admiralty Court, Chancery Division, which comprises also the Companies Court, and Family Division), the Crown Court and the Court of Appeal. The final court of appeal is the House of Lords.

USA

There are two systems of court in the USA: the federal courts and the state courts. In each state there is a Federal District Court (in some states there are more district courts), appeals are decided by Federal Courts of Appeal (there are eleven such courts), the final court of appeal is the Supreme Court of the USA. There are also the following federal courts for certain cases: US Customs Court, Court of Customs and Patent Appeals, Court of Claims, Tax Court and US Court of Military Appeals. State courts are organized similarly with some variations from state to state. Cases of least importance are decided by Justice of Peace Courts (in some states or cities also called Police Courts, Small Claims Courts or Traffic Courts), most cases are tried in District or County Courts, Intermediate Courts are mostly courts of appeal, and there is a Supreme Court in every state.

V tem sestavku je v grobem prikazana organizacija pravosodnega sistema v Veliki Britaniji in ZDA, opisanih pa je tudi nekaj najosnovnejših procesnih dejanj. Ob tem ponekod opozarjam na enake ali le vsebinsko sorodne organizacije in institute v našem pravnem redu in slovenske izraze za enakovredne angleške termine. Ponekod se prevod

ujema besedno in smiselno, ponekod pa ustreza le približno. V takih primerih gre pri nakazanem prevodu le za moje mnenje, o katerem je vselej možno razpravljati. Želel bi tudi opozoriti, da pri opisu pravosodnega sistema v Veliki Britaniji nisem obdelal posebnosti ureditve na Škotskem. Vse specifičnosti bi terjale prevelik obseg sestavka.

Velika Britanija

Ozemlje Anglije in Walesa je razdeljeno na šest okrožij, ki jih imenujejo circuits. Ta se ne ujemajo z upravno razdelitvijo dežel. Circuit je administrativno telo, ki upravlja vsa sodišča prve stopnje na svojem območju. Okrožju predsedujeta dva sodnika, odgovorna za sodno upravo (presiding judges). V vsako okrožje spada več nižjih sodišč prve stopnje, ki odločajo v manj pomembnih kazenskih in civilnih zadevah.

Nižja sodišča prve stopnje za civilne zadeve so county courts. Odločajo v pogodbenih in odškodninskih pravnih (actions, v ZDA tudi lawsuits in contract and tort), če vrednost spora ne presega 5000 funtov, ter v nekaterih pravnih v zvezi z nepremičninami (disputes concerning land). Ta sodišča tudi vodijo prvo fazo razveznega postopka (divorce proceedings). Na teh sodiščih sodijo le poklicni sodniki (judges), pri vsakem county court pa dela tudi vsaj po en poklicni okrožni sodnik (circuit judge) in sodnik, ki rešuje *spore majhne vrednosti* (registrar).

Ker je izraz county pri nas še najbolj pravilno prevesti z izrazom občina (community bi bila krajevna skupnost), bi termin county court pri nas lahko prevedli kot občinsko sodišče za civilne zadeve ali občinsko civilno sodišče.

Nižja kazenska sodišča prve stopnje so magistrates' courts. Odločajo v skrajšanem kazenskem postopku (summary trial), kadar gre za kazniva dejanja (crime, v novejšem izrazoslovju offence), za katera je predpisan samo tak postopek (summary offence), in kazniva dejanja, pri katerih obtoženec (defendant) lahko izbira, ali naj se postopek opravi pred poroto ali ne (offences triable either way), pa se odloči, da ne želi pred poroto (jury). Pogoji pri tem je tudi, ali je dovolj dokazov, da se dovoli obtožba (preliminary inquiry ali investigation). To se pri nas opravi v preiskavi in postopku ugovora zoper obtožbo. Lahko bi tedaj preliminary inquiry ali preliminary investigation prevedli kot preiskava, vendar prevod ni povsem ustrezen. Možen, a prav tako nezadosten, je predhodni kazenski postopek. Sodnik, ki vodi ta postopek, je examining ju-

stice. Možen prevod je preiskovalni sodnik, morda pa je bolje celo le sodnik.

Magistrates' courts odločajo v zelo omejenem obsegu tudi v nekaterih civilnih zadevah. Na teh sodiščih sodijo poklicni sodniki (stipendiary magistrates) ali nepoklicni sodniki (lay magistrates). Vsak magistrates' court ima tudi tajnika sodišča (clerk to the justices), ki je vedno izkušen pravnik, saj je večji del sodnikov teh sodišč nepoklicnih in niso pravniki. Izraz magistrates' court bi lahko prevedli kot občinsko sodišče za kazenske zadeve, kar pa ni natančno. Ker se območji magistrates' courts in county courts običajno ne pokrivata, bi bil možen prevod: nižje kazensko sodišče.

Magistrates' courts, ki odločajo v zadevah, v katerih so obravnavani mladoletniki, se imenujejo juvenile courts (sodišča za mladoletnike).

Angleške izraze justice, judge ali magistrate je pomensko popolnoma pravilno prevesti v slovenščino s sodnik.

O vseh zadevah, ki ne spadajo pred omejenjena sodišča, odloča na prvi stopnji vrhovno sodišče (The Supreme Court of Judicature). To ni eno telo (kot na primer pri nas ali v ZDA), temveč je sestavljeno iz treh sodišč, vsako od teh pa še iz vrste specializiranih sodišč.

Eno od treh osnovnih sodišč vrhovnega sodišča je High Court of Justice, ki obravnava izključno civilne zadeve, v slovenščini bi lahko rekli, da gre za višje civilno sodišče ali višje sodišče za civilne zadeve. Ima tri oddelke (divisions), in sicer:

1. Queens Bench Division odloča v sporih iz obligacijskih razmerij, če je vrednost spora nad 5000 funtov, in nekaterih pritožbah. Del tega sodišča sta tudi Commercial Court (gospodarsko sodišče) in Admiralty Court (sodišče za pomorske spore).

2. Chancery Division obravnava gospodarske statusne spore (company law, formation and management of companies), patentne zadeve (patent cases) in stvarnopravne spore (matters relating to real estate), del tega oddelka pa je Companies Court.

3. Family Division rešuje spore iz področja rodbinskega prava (divorce and other

matrimonial matters, custody and guardianship cases and wardship proceedings).

Drugo od treh osnovnih sodišč vrhovnega sodišča je Crown Court. To odloča po obtožnicah (indictments) javnega tožilca ob sodelovanju porote o krivdi in kazni storilcev kaznivih dejanj, odloča pa tudi o pritožbah zoper sodbe (judgements) magistrates' courtov.

Tretje od treh osnovnih sodišč vrhovnega sodišča je Court of Appeal. To rešuje pritožbe (appeals) zoper odločbe county courtov in ostalih sodišč vrhovnega sodišča (High Court of Justice in Crown Court).

Sodišče zadnje instance (final court of appeal) je Dom lordov ali Zgornji dom skupščine (House of Lords, Upper House of the Parliament).

Naš izraz temeljno sodišče je težko ustrezno prevesti (kot mnoge druge naše pravne termine). V italijanščino ga uradno prevajamo kot tribunale fondamentale. Možen prevod je basic court ali fundamental court. Vsebinsko najbližji našemu temeljnemu sodišču je district court ameriškega prava. Sam uporabljam izraz basic court.

V Veliki Britaniji vlaga in zastopa obtožnice v lažjih zadevah policija, v težjih pa javni tožilec (Director of Public Prosecutions). Glavni javni tožilec je Attorney General. Pravno pomoč (legal advice, legal aid, legal assistance) nudijo odvetniki, ki so lahko solicitors ali barristers. Razlika je v možnosti pristopa k sodiščem in verjetno tudi v strokovnosti. Barrister ima namreč možnost nastopati pred vsemi sodišči kot zagovornik ali pooblaščenec (za oba pojma uporabljajo izraz advocate), solicitor pa ima pravico nastopiti (right of audience) le pred nižjimi sodišči. Ker ima pri nas odvetnik pravico pristopa k vsem sodiščem, je torej pravilneje naš termin odvetnik prevesti kot barrister.

V ZDA je javni tožilec district attorney, odvetnik pa lawyer. Naš izraz javni tožilec bomo dobro prevedli kot public prosecutor, javni pravobranilec pa kot public attorney.

Kot omenjeno, se pomembnejši kazenski postopki (criminal prosecutions) začnejo s preiskavo ali predhodnim postopkom, nato se vložijo obtožnica, pravdni postopki (v Veliki Bri-

taniji in ponekod v ZDA) pa se začnejo z obvestilom o namenu vložiti tožbo (writ of summons, writ simpliciter). To obvestilo vložijo tožnik (plaintiff, v nekaterih postopkih se imenuje tudi petitioner), toženec (defendant, včasih tudi respondent) pa lahko nanj odgovori tako, da tožnikovo zahtevo prizna in obvezo izpolni, ali pa tako, da ga obvesti, da zahtevka ne priznava in se namerava pravdati (notice of intention to defend). Nato sledi tožba v pravem smislu besede (statement of claim) z navedbami (allegations) in petitom (relief), toženec pa mora, če ne želi izgubiti pravde zaradi izostanka (judgement in default), vložiti odgovor na tožbo (defence). Oboje je moč vložiti že takoj z writom ali noticeom.

Izraz tožba bomo zato najbolje prevedli s statement of claim, lahko tudi z writ of summons and statement of claim. Za nekatere tožbe se uporabljajo še drugi izrazi, na primer, razvezna tožba je petition for a divorce, v ZDA se tožba običajno imenuje complaint.

Po vložitvi se tožba vroči tožencu (service of process). Stranki (parties) lahko vlagata tudi druge vloge (pleadings). Slovensko-angleški slovar (Kotnik 1962) navaja pri prevodu izraza tožba tri angleške izraze: action, suit in charge. Vsi so v zvezi s tožbo, a jih je napak uporabljati v vsaki zvezi. Action je pravda, celotni postopek, ki se sproži z vložitvijo tožbe, suit je izraz, ki se uporablja (predvsem v ZDA) za vsak zahtevek, vложен pri sodišču, charge pa je očitek, ki mora biti predločen vsakemu osumljencu, zoper katerega se sproži predhodni postopek, takrat, ko je prvič zaslišan ali prijeto.

Pretrial procedure (tudi pretrial review) je postopek, ki sledi vložitvi tožbe in mu pri nas pravimo priprave za glavno obravnavo. V okviru tega se lahko tako pri nas kot v angleškem pravu skliče pripravljalni narok (pretrial conference).

Glavna obravnavo (main hearing) poteka v angleško-ameriškem pravosodju drugače kot pri nas, še posebej če gre za porotno sojenje. Oba sistema pa predvidevata pravila vodstva glavne obravnave (conduct of the trial) in dokazovanja ali izvedbe dokazov (determina-

tion of facts). Angleško-ameriški sistem pozna tele vrste dokazov (evidence):

1. Testimony je izjava priče. Ker lahko v svojo korist pričajo tudi stranke in obtoženci, spadata v to skupino dokazov tudi obdolženčev zagovor in izjava zaslišane stranke našega prava.

2. Real evidence. Gre za ogled predmetov ali kraja.

3. Documentary evidence. Listine.

4. Hearsay evidence. Izjava o tem, kar je dejal nekdo drug. Pri nas tovrstnega dokaza ne ločimo in vsaka priča lahko brez rezerv izpove tudi o tem, kar je slišala od drugega.

Court order bi pri nas lahko prevedli kot sodna odločba, judgement kot sodba in decree kot sklep.

ZDA

Pravosodni sistem v ZDA se precej razlikuje od britanskega. Pravosodje je razdeljeno v dve vrsti sodišč: zvezna (federal courts) in državna (state courts).

Zvezna sodišča se delijo v splošna ali sodišča, ustanovljena z ustavo (constitutional courts), in posebna ali sodišča, ustanovljena z zakoni (legislative courts).

Splošna zvezna sodišča so:

a) prvostopna (district courts) odločajo na prvi stopnji o tožbah zoper državo ZDA, o tožbah med prebivalci različnih zveznih držav, če se nanašajo na nepremičnine ali če znaša vrednost spora več kot 10.000 USD, o patentnih zadevah, stečajih, davčnih sporih, avtorskih pravicah, pomorskih zadevah in drugih.

b) pritožbena (courts of appeal) odločajo o pritožbah zoper odločbe prvostopnih zveznih sodišč.

c) vrhovno sodišče ZDA (Supreme Court of the USA) odloča na zadnji stopnji v ZDA,

včasih odloča tudi kot ustavno sodišče. Posebna zvezna sodišča so:

1. Carinsko sodišče (US Customs Court),

2. Pritožbeno carinsko in patentno sodišče (Court of Customs and Patent Appeals),

3. Sodišče za premoženjske zahtevke zoper ZDA (Court of Claims),

4. Davčno sodišče (Tax Court) in

5. Vojaško pritožbeno sodišče (US Court of Military Appeals).

Vsaka zvezna država ima še celovit sistem sodišč, ki obravnavajo vse kazenske zadeve ter vse civilne zadeve, ki niso v pristojnosti zveznih sodišč.

Najblažje kršitve kaznujejo in najmanjše spore rešujejo mirovna sodišča (Justice of Peace Courts). Ta se lahko, glede na posebnost zadev, ki jih specializirano rešujejo, imenujejo tudi Police Courts, Traffic Courts ali Small Claims Courts, odvisno tudi od tega, v kateri od zveznih držav so.

Vse resnejše zadeve v pristojnosti zveznih držav rešujejo na prvi stopnji (tako kazenske kot tudi civilne) sodišča, ki se imenujejo District Courts, včasih tudi County Courts. Ta so po pristojnosti podobna našim temeljnim sodiščem, včasih zajemajo celo okrožje, včasih le območje enega mesta (občine). Sodišča, ki odločajo na drugi stopnji (o pritožbah zoper odločbe District ali County Courts), so intermediate courts (drugostopna sodišča, napačno bi bilo prva ali druga stopnja prevajati kot first ali second degree). Ta se v posameznih zveznih državah različno imenujejo (včasih so Superior Court, včasih Circuit Court, včasih tudi District Appellate Court).

Najvišje sodišče v zvezni državi je vrhovno sodišče zvezne države (State Supreme Court), ki pa se lahko imenuje tudi drugače (npr. v državi New York se imenuje Court of Appeals).

Nekaj pravnih izrazov – some legal terms

civilni postopki civil proceedings

dolžna skrbnost duty of care

dokaz evidence

dokazovanje determination of facts

glavna obravnava main hearing

izjava priče testimony, also deposition

izvedenec expert witness

izvedensko mnenje expert opinion

izvršba execution, enforcement of judgement

kazen, kazenska sankcija punishment

kazenski postopki criminal prosecutions

kazensko pravo criminal law

kaznivo dejanje offence, crime

krivda guilt

krivdorek verdict

listine documentary evidence

malomarnost negligence, sometimes
recklessness

mladoletnik (v postopku) juvenile offender

nepravdne zadeve matters

neuradno priznanje confession

obdolžitev osumljenca charge

obsoditi to convict

obrnava pred sodiščem trial

obtožba, obtožnica indictment, bill of in-
dictement

odgovor na tožbo defence

odgovornost liability

odločba o kazni sentence

odredba za privedbo bench warrant

odškodnina damages, compensation
of damage

ogled predmeta, kraja real evidence

oporoka will, testament

oprostitev acquittal

opustitev omission

oškodovanec wronged person, damaged
person

pogojna obsodba suspended sentence

pogojni odpust conditional discharge

pooblastilo power of attorney, letter
of attorney

poškodba injury

povzročitelj škode wrongdoer, tortfeasor

povzročitev škode tort

pravda, pravdni postopek action, also case

pravno navodilo poroti charge

priča witness

pričati to give evidence

prijetje arrest, apprehension

priprave na obravnavo pretrial review,
procedure

pripravljalni narok pretrial conference

pritožba appeal

pristojnost jurisdiction

pripor arrest

razvezna tožba petition for a divorce

sklep decree

sklep o priporu warrant of arrest

sodba judgement

sodišče court, sometimes tribunal

sodišče za mladoletnike juvenile court

sodišče za pomorske zadeve admiralty court

drugostopenjsko sodišče intermediate court

gospodarsko sodišče commercial court

občinsko sodišče county court

pritožbeno sodišče court of appeal

temeljno sodišče basic court

višje sodišče high court

vrhovno sodišče supreme court

zvezno sodišče federal court

sodnik judge, magistrate, justice

okrožni sodnik circuit judge
predsedujoči sodnik presiding judge
preiskovalni sodnik examining justice
soodgovornost oškodovanca contributory negligence
spis dossier
stranka party
stroški costs
škoda damage, also wrong, loss, harm

tožba statement of claim, complaint
tožbene navedbe allegations
tožbeni zahtevki relief, remedy, redress, claim
toženec, obtoženec defendant, sometimes respondent
tožilec prosecutor
javni tožilec public prosecutor, director of public prosecution

tožnik plaintiff, sometimes petitioner

uradno priznanje krivde admission
uradnik, tajnik clerk, clerk to the justices, secretary

varščina bail
vloga pleading
vodstvo obravnave conduct of the trial
vročitev service of process
vzročna zveza causation, proximate cause

zagovornik advocate
zahteva za izročitev challenge
zapisnik record
zasebni tožilec, oškodovanec kot tožilec private prosecutor
zaslišanje interrogation

Mija Kiefer

Pomenski odtenki

Jezik je bogat, če ima veliko pomenskih odtenkov, med katerimi lahko izbiramo, in če izbrani odtенок potem zajame vse tisto, kar bi sicer bili primorani prevesti le opisno. In vse to najdemo v nemškem jeziku, ki ima bogato izrazoslovje in je selektiven pri podajanju točnega pomena, zato omogoča tudi izkušenim prevajalcem neomejeno poglobljanje znanja in neutrudno iskanje.

Pogosto nas prav ta množica tujih izrazov za posamezno slovensko besedo zmede, tako da se le s težavo znajdemo pri izbiri pravega. V slovarjih večkrat najdemo isto slovensko besedo (pripominjam, tudi angleško) za kak nemški izraz, ki ga loči od drugega izraza le pomenski odtенок. Prav to pa je tisto, kar me je spodbudilo, da sem podrobneje razčlenila nekatere slovenske besede oz. izraze, ki jih navajam.

1. AVTOMATIČNO – samodejno, v nasprotju z AVTOMATSKO – kar zadeva avtomat, doch oft in Verträgen: den Vertrag **automatisch** verlängern, was eigentlich bedeutet: den Vertrag **stillschweigend** verlängern

2. NAROČILO – Bestellung, Auftrag, Order

☐ **Bestellung** – mündliche oder schriftliche Weisung, eine angebotene Ware zu liefern, setzt im allgemeinen voraus, daß die Ware vorrätig ist und daß es sich bei der Ware um einen kleineren